

Sygn. akt III AUa 97/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Anna Polak (spr.) SSO del. Beata Górka
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 10 lipca 2013 r. w Szczecinie

sprawy R. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o podjęcie wypłaty emerytury

na skutek skargi o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 czerwca 2012 r., sygn. akt III AUa 245/12 oraz poprzedzającym go wyrokiem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 stycznia 2012 r., sygn. akt VI U 1510/11,

- 1. zmienia częściowo wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 czerwca 2012 r. wydany w sprawie III AUa 245/12 oraz wyrok Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 stycznia 2012 r., wydany w sprawie VI U 1510/11 oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 27 września 2011r., znak (...) i ustala, że ubezpieczonej R. P. przysługuje prawo do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r.;**
- 2. uchyla wymienione w punkcie 1. wyroki w pozostałej części i umarza postępowanie w zakresie dotyczącym ubezpieczonej R. P.;**
- 3. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału G. na rzecz R. P. kwotę 150 (sto pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego;**
- 4. wniosek o wypłatę odsetek przekazuje do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G..**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. decyzją z dnia 27 września 2011 r. wstrzymał od dnia 1 października 2011 r. wypłatę emerytury R. P. w następstwie zawieszenia prawa do świadczenia z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego ubezpieczona wykonywała je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczona zarzuciła organowi rentowemu naruszenie konstytucyjnej zasady ochrony praw nabytych.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z 25 stycznia 2012 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie ubezpieczonej. Sąd Okręgowy ustalił, że R. P. w dniu 6 lipca 2009 r. wystąpiła z wnioskiem o przyznanie emerytury. Ubezpieczona składając wniosek o przyznanie świadczenia emerytalnego pozostawała w zatrudnieniu i nie rozwiązała stosunku pracy. W dacie wyrokowania nadal wykonywała pracę jako kierownik (...) Oddział w Z.. Decyzją z 28 września 2009 r. organ rentowy przyznał prawo do emerytury od 1 lipca 2009 r. W tych okolicznościach faktycznych Sąd Okręgowy rozważył sprawę zgodnie z art. 103a ust. 1 ustawy emerytalnej, który został dodany z dniem 1 stycznia 2011 r. przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 257 poz. 1726), a który stanowi, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Zgodnie z przepisem art. 28 ustawy zmieniającej do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przepisy ustawy, o której mowa w art. 6 oraz ustawy, o której mowa w art. 18, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się, poczynając od dnia 1 października 2011 r. Na tej podstawie Sąd I instancji zważył, że decyzja organu rentowego wstrzymująca wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 r. w związku z zawieszeniem od tego dnia prawa do świadczenia jest zgodna z prawem, a zaskarżona decyzja nie narusza także zasady ochrony praw nabytych, ani konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego na wypadek osiągnięcia wieku emerytalnego.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiodła ubezpieczona R. P., zarzucając: naruszenie art. 2 Konstytucji RP poprzez nieuwzględnienie, że zaskarżona decyzja narusza konstytucyjną ochronę praw nabytych, związanych z nieprawidłowym przeprowadzeniem nowelizacji ustawy emerytalnej i wprowadzeniu w życie sprzecznego z powołaną normą konstytucyjną przepisu art. 103a tejże ustawy; nieuwzględnienie, że zaskarżona decyzja oparta o niekonstytucyjny przepis dodatkowo wprowadza nierówność wobec prawa, co wyraża się w odmiennej sytuacji osób kontynuujących zatrudnienie u dotychczasowego pracodawcy, podczas gdy osoby mające prawo do emerytury zatrudnione nadal, ale bez zamiaru „kontynuacji zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy” utrzymują prawo do uzyskiwania zarówno świadczeń emerytalnych, jak i ze stosunku pracy; naruszenie przepisów postępowania, polegające na oddaleniu wniosku o zwrócenie się z zapytaniem prawnym do Sądu Najwyższego lub z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego, co do wypowiedzenia się w przedmiocie zagadnienia prawnego istniejącego na tle powyższej sprawy, a dotyczącego zgodności z Konstytucją kwestionowanego przepisu art. 103a ustawy emerytalnej. Apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania ubezpieczonej oraz rozważenie przez Sąd możliwości rozpoznania wniosku o złożenie zapytania do Trybunału Konstytucyjnego lub Sądu Najwyższego ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 28 czerwca 2012 r. oddalił apelację ubezpieczonej. Z pisemnego uzasadnienia rozstrzygnięcia wynika, że Sąd Apelacyjny uznał za

prawkłowe ustalenia faktyczne przyjęte przez Sąd I instancji, a podjęte na ich podstawie wnioski prawne za zgodne z obowiązującymi przepisami.

W dniu 31 stycznia 2013 r. R. P. wniosła do Sądu Apelacyjnego w Szczecinie – III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych skargę o wznowienie postępowania zakończonęgo prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 28 czerwca 2012 r. oraz wyrokiem Sądu Okręgowęgo w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 25 stycznia 2012 r., na podstawie art. 401¹ k.p.c. w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. (K 2/12). Skarżąca podniosła, że zgodnie z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego zastosowany w jej sprawie przepis art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 28 o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw jest niezgodny z Konstytucją, ponieważ narusza zasadę zaufania do państwa i stanowionęgo prawa. W związku z tym ubezpieczona domagała się wznowienia postępowania zakończonęgo prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie i Sądu Okręgowęgo w Gorzowie Wielkopolskim oraz uchylenia wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie i po uwzględnieniu apelacji ubezpieczonęgo wniosła o zmianę wyroku Sądu Okręgowęgo w Gorzowie Wielkopolskim poprzez zmianę zaskarżonęgo decyzji ZUS w całości i nakazanie organowi rentowemu wypłaty świadczenia emerytalnego począwszy od 1 października 2011 r. z ustawowymi odsetkami za okres opóźnienia w wypłacie lub zmianę zaskarżonęgo wyroku Sądu Apelacyjnego i orzeczenie zgodnie z żądaniem apelacji, ewentualnie uchylenie obu zaskarżonęgo wyroków i przekazanie sprawy do ponownęgo rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wielkopolskim, ewentualnie uchylenie obu zaskarżonęgo wyroków i poprzedzająćęj ich decyzji organu rentowęgo i przekazanie sprawy do ponownęgo rozpoznania organowi rentowemu oraz o zasądzenie od organu rentowęgo na rzecz ubezpieczonęgo zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackięgo według norm przepisanych.

Organ rentowy wniosł o oddalenie skargi w części dotycząćęj zmiany zaskarżonęgo orzeczenia i podjęćę wypłaty emerytury za okres po 30 września 2011 r. do 21 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Skarga R. P. o wznowienie postępowania zasługiwała na uwzględnienie, doprowadzając do zmiany rozstrzygnięćę orzekających w jej sprawie sądów oraz poprzedzająćęj orzeczenia decyzji organu rentowęgo.

Skarżąca zachowała termin do wniesienia skargi oraz oparła ją na ustawowęj podstawie (art. 410 § 1 k.p.c.). Podstawą wznowienia jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, który uznał za niezgodny z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 153 poz. 1227, z 2010 r. nr 40 poz. 224, nr 134 poz. 903, nr 205 poz. 1365, nr 238 poz. 1578 i nr 257 poz. 1726, z 2011 r. nr 75 poz. 398, nr 149 poz. 887, nr 168 poz. 1001, nr 187 poz. 1112 i nr 205 poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251), dodany przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Wyrok ten wszedł w życie z dniem jego opublikowania w Dzienniku Ustaw w dniu 22 listopada 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. Nr 1285). Bez wątpienia w oparciu o analizowane przez Trybunał Konstytucyjny przepisy organ rentowy decyzją z dnia 27 września 2011 r. wstrzymał ubezpieczonęgo prawo do wypłaty emerytury od 1 października 2011 r. w związku z brakiem dowodu rozwiązania stosunku pracy, którą uprzednio przyznał ubezpieczonęgo zgodnie z decyzją z dnia 28 sierpnia 2009 r., począwszy od dnia 1 lipca 2009 r.

Sąd Apelacyjny analizując całość sprawy doszedł do przekonania, że nie tylko zaistniały przesłanki uzasadniająćę wznowienie postępowania z powodu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o niezgodności aktu normatywnęgo z Konstytucją, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie (art. 401¹ k.p.c.), ale także podstawy do uwzględnienia skargi, poprzez zmianę objętych skargą orzeczeń.

Z treści uzasadnienia wskazanego wyroku Trybunału wynika, że zarzut niekonstytucyjności kwestionowanej regulacji sformułowany został w odniesieniu do wąskiego kręgu osób, a mianowicie emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, tj. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Trybunał nie objął przy tym analizą rozwiązania przyjętego przez ustawodawcę, polegającego na uzależnieniu realizacji nabytego prawa do emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego emeryt wykonywał pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Trybunał podkreślał m.in., że zawieszenie prawa do emerytury w ujęciu art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS oznacza niemożliwość realizacji już nabytego ex lege prawa do świadczenia emerytalnego (w istocie dochodzi więc do odroczenia jego wypłaty), natomiast zawieszenie na podstawie art. 104 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oznacza wstrzymanie wypłaty już zrealizowanego świadczenia (zob. I. Jędrasik-Jankowska, *Nierozwiązanie stosunku pracy jako przyczyna zawieszenia prawa do emerytury*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” nr 9/2011, s. 22 i n.). Wobec tego stwierdził, że ustawodawca posługuje się pojęciem zawieszenia prawa zarówno do określenia sytuacji, w której ryzyko jeszcze nie zaszło (nie został rozwiązany stosunek pracy), jak i do sytuacji, w której ryzyko zaszło (stosunek pracy został rozwiązany), ale nastąpił powrót na rynek pracy (czyli doszło do zawieszenia trwania ryzyka). W pierwszej sytuacji zostaje zawieszona realizacja nabytego ex lege prawa z powodu niezajścia ryzyka, a w drugiej - w wyniku stosowania reguł zbiegu emerytury i dodatkowego zarobku. Tym samym, w ocenie Trybunału, art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS powinien być traktowany nie jako przepis dotyczący reguł łączenia świadczenia emerytalnego i zarobku, lecz jako przepis określający warunki realizacji prawa do emerytury, a więc określający treść ryzyka emerytalnego.

Trybunał podkreślił, że ustawą z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 9, poz. 118) ustawodawca dodał do art. 103 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ust. 2a, wprowadzając obowiązek uprzedniego rozwiązania stosunku pracy w celu realizacji prawa do emerytury. Od 1 lipca 2000 r. (data wejścia w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS) nierozwiązanie stosunku pracy powodowało, że prawo do świadczenia mogło zostać ustalone, ale nie mogło zostać zrealizowane (zostało zawieszona). Art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS został jednak uchylony mocą art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507) i dopiero od 8 stycznia 2009 r. treścią ryzyka emerytalnego ponownie było osiągnięcie odpowiedniego wieku i staż ubezpieczeniowy. Ten stan prawny obowiązywał do 31 grudnia 2010 r. Od 1 stycznia 2011 r. obowiązuje art. 103a, dodany do ustawy o emeryturach i rentach z FUS na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r., znoszący możliwość pobierania emerytury bez rozwiązywania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz którego była wykonywana praca bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

Z powyższych rozważań jednoznacznie zatem wynika, że art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie jest przepisem ustalającym zasady łączenia prawa do emerytury z zarobkiem, ale uniemożliwiając realizację tego prawa do czasu rozwiązania stosunku pracy, faktycznie konstruuje treść ryzyka emerytalnego jako prawo do odejścia z rynku pracy i uzyskania świadczenia emerytalnego. Określa więc zasady powstania prawa do świadczenia. Problem w sprawie rozpatrywanej przez Trybunał dotyczył zatem oceny, czy ustawodawca mógł na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. rozciągnąć stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS – przepisu ustalającego nową treść ryzyka emerytalnego – na sytuacje przeszłe, tj. wobec osób, takich jak skarżąca, które już nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., czyli w czasie obowiązywania regulacji niezawierającej wymogu rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą dla uzyskania świadczenia emerytalnego. Trybunał stan taki ocenił negatywnie i stwierdził, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. spowodowało, że osoby, które już skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. musiały, na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poddać się nowej, mniej korzystnej dla nich treści ryzyka emerytalnego. Ubezpieczeni, którzy prawo do emerytury uzyskali po spełnieniu jedynie warunku osiągnięcia wieku oraz odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego, musieli ponownie zrealizować swoje prawo do emerytury według nowej treści ryzyka, czyli spełnić także warunek rozwiązania stosunku

pracy, aby emeryturę nadal pobierać od 1 października 2011 r. Oznaczało to dla nich, że chcąc nadal pracować i jednocześnie pobierać emeryturę powinni rozwiązać stosunek pracy i raz jeszcze go nawiązać.

Wreszcie też, określając skutki wyroku Trybunał wyjaśnił, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r.

Na tej podstawie oraz przy uwzględnieniu skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego należało przyjąć, że utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych konstytucyjnie przepisów art. 103a ustawy emerytalnej w związku z art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw nastąpiła od daty ich uchwalenia, jednak przepisy te w zakresie oznaczonym w wyroku Trybunału są niekonstytucyjne od początku.

Podsumowując, w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. prawo do emerytury dla ubezpieczonych, którzy nabyli je w okresie od 8 stycznia 2009 r. do dnia 1 stycznia 2011 r., mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywali je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury i w stosunku do których emerytura ta była wypłacana, zostało zachowane, zatem R. P., która nabyła prawo do emerytury od dnia 1 lipca 2009 r., zachowała prawo do wypłaty tego świadczenia także od dnia 1 października 2011 r.

Zgodnie z powyższym Sąd Apelacyjny w oparciu o treść art. 412 § 2 k.p.c. uwzględnił skargę o wznowienie postępowania i na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił objęte nią wyroki Sądu Apelacyjnego oraz Sądu Okręgowego, jak i poprzedzającą je decyzję organu rentowego, w zakresie w jakim wstrzymano ubezpieczonej wypłatę emerytury od 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny uznał, że postępowanie w zakresie wypłaty ubezpieczonej emerytury od 22 listopada 2012 r. należało umorzyć na podstawie art. 477¹³ k.p.c., albowiem w dniu 28 stycznia 2013 r. organ rentowy w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. podjął decyzję o podjęciu wypłaty ubezpieczonej emerytury od dnia 22 listopada 2012 r. Rozstrzygnięcie w punkcie 2. wyroku znajduje zatem oparcie w art. 412 § 2 k.p.c. w związku z art. 477¹³ k.p.c.

Uwzględniając skargę, Sąd Apelacyjny na mocy art. 108 § 1 k.p.c. zasądził od organu rentowego na rzecz wnioskodawczyni poniesione w sprawie III AUa 245/12 koszty postępowania apelacyjnego.

Zgłoszony w skardze o wznowienie postępowania wniosek o zasądzenie odsetek, zgodnie z brzmieniem art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. Sąd Apelacyjny przekazał organowi rentowemu do rozpoznania. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, sąd nie rozstrzyga o zasadności wniosku, nie działa w zastępstwie organu rentowego i nie ustala prawa do świadczeń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 1999 r., II UKN 622/98, OSNP 2000/15/591).

SSO del. Beata Górka SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak